

PUBLICISTIČKA KNJIGA GODINE: JASEN BOKO, TRAGOVIMA ODISEJA

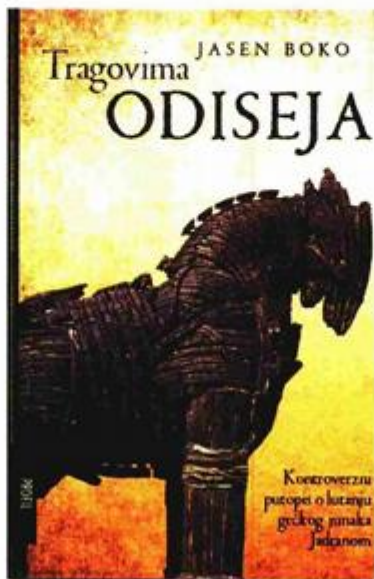
Putovanje s razlogom

Kazališni kritičar, dramaturg, dramatičar, teatrolog i nedavna ravnatelj Drame HNK-a u Splitu, Jasen Boko svoje je dugogodišnje pohode svjetskim kazališnim pozornicama i festivalima lakše podnosio od ostalih kazališnih kritičara i po njegovim se tekstovima, objavljivanim u dnevnom tisku i drugoj periodici, dalo zaključiti da je gotovo uvijek negdje na nekom putu. Posjeti drugim zemljama bili su motivirani strašću za putovanjima, željom za upoznavanjem novih ljudi i krajeva upoznavanjem onoga što je Boko smatrao esencijalnim, a to su kultura i kazališna umjetnost pojedine zemlje.

Strast za putovanjem i upoznavanjem novog, ali i sagledavanjem poznatog i bliskog u novom svjetlu motivirala ga je i pri pisanju posljednje knjige, *Tragovima Odiseje. Kontroverzni putopis o lutanju grčkog junaka Jadranom*, ovjencane *Kiklopom* za publicističku knjigu godine na netom završenu Pulskom sajmu knjiga. Boka petnaest knjiga, a drugi putopis, koji je uslijedio nakon šestomjesečnoga studijskog putovanja Mediteranom, na sličan način kao i putopis *Put svile (Kako nam je lagao Marko Polo)* kreće od očiti neelogičnosti eda bi čitatelju izložio ne samo argumente kojima potkrepljuje inicijalnu tezu nego i viđenje suvremenosti s kojim se prošlost višestruko isprepleće. Boko je vješt pisac koji s lakoćom obrazlaže i argumentira teze, a ona najspornija ujedno je motiv nastanka knjige. Naime, završen Homerovom *Odisejom*, čijim

se iščitavanjem bavio dugi niz godina, uvijek se iznova vraćajući jednom od temeljnih djela svjetske književnosti zapadnoga kruga, a ponukan možda i europskim dokumentarnim filmovima koji su pokušali rekonstruirati Odisejeva lutanja Mediteranom, Boko započinje putovanje na mjestu mitske i arheološke Schliemannove *Troje*, čiji se ostaci, jednako kao i veliki konj iz istoimenoga holivudskog spektakla, nalaze u blizini turskoga grada Çanakkalea. Putovat će Mediteranom istražujući gdje bi se uistinu, s obzirom na smjer kretanja vjetrova i tadašnje lokalitete, moglo nalaziti dvanaest postaja koje je Odisej morao prijeći na svojem desetogodišnjem lutanju dok ga je vjerna Penelopa (a i o tome Boko donosi ironično intoniran suvremeni komentar) čekala punih dvadeset godina odbijajući proscje koji su zaposjeli Odisejevu palaču.

I dok u prvome dijelu knjige, koji nosi naslov *Mediteranski puti*, opisuje stvarne lokalitete kao što su otok Lezb do kojega stiže minijaturnim trajektom iz turskog Ayvalika, ili potragu za Polifemovom špijonom na Kreti, ili pak lutanje po Peloponezu po kojem Odisej (prema *Odiseji*) nije nikada lutao, Boko postupno prepričava sam spjev dokazujući svoju tezu kako je posve nevjerojatno da su lokalitete na kojima se nalazi uistinu oni o kojima govori Homer. Proučivši ne samo *Ilijadu* i *Odiseju* nego i opsežnu literaturu koja se bavi *homerskim pitanjem*, Boko – kao iskusni svjetski putnik i čovjek s Mediterana – svoju logičnu

Izd. Profil, Zagreb, 2012.

tezu utemeljuje u analizi vjetrova koji pušu Mediteranom i koje Homer spominje u *Odiseji* (*Zefir, maestral; Not, južnjak; Borej, bura; Eur, levant, istočnjak*): "...maestral je na Mediteranu sjeverozapadnjak (s manjim odstupanjima u različitim dijelovima tog mora), dok jugo ne puše s juga, kako mu ime kaže, već s jugoistoka. Dakle, kad zbrojite dva i dva, sasvim je jasno da je Odiseju, već nakon druge postaje, Lotofaga, pravac povratka na Itaku – jugoistok. A kako je Itaka u Jonskome moru, postoji samo jedan dio Mediterana iz kojeg se do nje može doći ploveći prema jugoistoku. Taj se dio zove – Jadransko more."

Iako već u prvom dijelu knjige Boko neprekidno donosi referencije na hrvatske krajolike koji su mnogo više no

Boko je slijedio Odiseja u njegovim lutanjima Mediteranom

grčki i talijanski slični Homerovim opisima, tek drugi dio knjige, *U Jadranu*, započinje u Splitu i razgovorom s arheologom Brankom Kiriginom, koji je na Palagruži pronašao znakove štovanja Diomedova kulta. Boko se poziva na izgublenu knjigu Aristida Vučetića u kojoj je autor pokušao još sedamdesetih prošloga stoljeća dokazati tezu o Odisejevim lutanjima Jadranom. Obilazeći Rogoznicu (zemlja Lotofaga), Hvar (Kiklopi), otok Sušac (Eolov otok), Omiš (Telepil, zemlja Lestrigonaca), Korčulu (Kirkina Eeja) odakle kreće na *izlet* u Had, otok Liricu (kamo smješta Sirene), Šipan (Trinakija), Mljet (Kalipsina Ogigija), Mali Vratnik između Pelješca i Olipa (Scila i Haribda).

Ipak, najvrednije u Bokovu pomnom čitanju *Odiseje* pitko je i zanimljivo predstavljanje bogatstva kulturnog naslijeđa i nedjeljivosti Jadrana od sredozemnoga kulturnog prostora, kako u pradavnoj prošlosti tako tijekom stoljeća o kojima govori Jasen Boko opisujući, kao i u prvom dijelu, trenutne kulturne i ekonomske prilike na Jadranu. Iako nema pretenzija revolucionirati dosadašnje poglede na *homersko pitanje*, ovim povijesno-kulturološki argumentiranim putopisom Jasen

Boko već je uzburkao duhove izvan granica Hrvatske. Njegovi argumenti, iako nisu intonirani kao nova teorija, ipak su vrlo razložni i uvjerljivi te itekako mogući i uvjerljivi. No kako se i Boko osvrće na područje Mediterana kao područje koje živi od turizma, mnogima na tom području ne bi odgovaralo da se neosporivo utvrdi kako je Odisej lutao Korčulom i Mljetom, a ne, primjerice, Krfom ili Sicilijom kamo su ga – i kao turističku atrakciju – mahom smještale dosadašnje znanstvene teorije. Kao hipoteza i knjiga potkrijepljena mišljenjima raznih stručnjaka i teoretičara, *Tragovima Odiseje* zanimljiva je i kao zabavno štivo, ali i kao moguća geografska reinterpretacija *Odiseje* ili tek osobni autorov motiv za putovanje s razlogom.

LIDIJA ZOZOLI